

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

11-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/11 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI*Rahmankulova Adolat Xushbakovna*

ПРОБЛЕМЫ РЕАБИЛИТАЦИИ НАСИЛЬСТВЕННО ПЕРЕСЕЛЕННЫХ НАРОДОВ

В УЗБЕКИСТАН В 1930 – 1940-е ГОДЫ..... 11-19

Назирхожаев Мухаммадалихожа Касимхожаевич

ФОРМИРОВАНИЕ И ОРГАНИЗАЦИЯ ЛАГЕРЕЙ ДЛЯ СОДЕРЖАНИЯ ЯПОНСКИХ

ВОЕННОПЛЕННЫХ В СОВЕТСКОМ СОЮЗЕ..... 20-29

Kaypova Malika Dautbay qizi

MUSTAQILLIQ YILLARIDA TURIZM SOHASIDAGI ISLOHOTLAR..... 30-33

Sobirova Dilfuza, Mirzaaxmedov Xabibullo, Odiljonov Xayitali

QO'QON XONLIGINING DIPLOMATIK ALOQALARI 34-39

Raupova Mushtariybegim Ilxomjon qizi

TURKISTON GENERAL-GUBERNATORLIGINING MA'MURIY-HUDUDIIY BOSHQARUVI

TARIXSHUNOSLIGI 40-47

Сапарбаев Бунёд Хуррамбек оглы

ДИПЛОМАТИЯ И ТОРГОВЛЯ НА ПЕРИФЕРИИ ИМПЕРИЙ: ВЗАИМООТНОШЕНИЯ

ХИВИНСКОГО ХАНСТВА И РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ В ПЕРИОД ПРАВЛЕНИЯ

МУХАММАД РАХИМХАНА I (1806–1825) 48-54

Рузибоев Самандарбек, Ахмадбекова Ўғилой

НАУЧНО-ИСТОРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРОИЗВЕДЕНИЯ АБУ РАЙХОНА БЕРУНИ

«АЛ-АСАР АЛЬ-БАКИЯ»: МЕТОДОЛОГИЯ, ИСТОЧНИКИ И КУЛЬТУРНО-

ХРОНОЛОГИЧЕСКИЕ ВОЗЗРЕНИЯ 55-64

Tilovov Mirqosim Amanturdiyevich

OLTINSOY TUMANI ARXEOLOGIK XARITASI 65-70

Shamshidinov Baxriddin Sharobiddin o'g'li

O'ZBEKISTONDA NEFT VA GAZ SANOATI TARIXI (1900-1950 YILLAR) 71-76

Abdurasulov Akmaljon

TURKISTONDA MATBAACHILIKNING VUJUDGA KELISHIDAGI HAMKORLIK

ALOQALARI TARIXI..... 77-86

Abatov Aydos

QORAQALPOG'ISTONDA SANOATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH

BOSQICHLARI (XX ASR II YARMI) 87-90

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI*Pirmatova Farangiz Ma'rufjonovna*

THE EFFECTS OF GREEN ECONOMY IMPLEMENTATION ON ECONOMIC GROWTH

IN DEVELOPING COUNTRIES..... 91-99

Jumabayev Adilbek Bazarbayevich

WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF REGIONAL ECONOMIC POTENTIAL 100-107

<i>Jaxbarov Jamshidbek Tilavoldi o'g'li</i> BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY NAZORATNI RAQAMLI TEKNOLOGIYALARNI QO'LLASH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH	108-114
<i>Fayzieva Dilyora Shamsitdin kizi,</i> INSTITUTIONAL PRISM OF DIGITAL DIVIDENDS: THE IMPACT OF HUMAN CAPITAL AND "ANALOG COMPLEMENTS" ON THE DYNAMICS OF SOCIO-ECONOMIC INEQUALITY.....	115-123
<i>Турдыев Гайрат Ялгашевич</i> РАЗВИТИЕ АВТОКОЛОНИ СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ В УСЛОВИЯХ ТРАНСПОРТНЫХ РЕФОРМ: ИСТОРИЧЕСКИЙ И СОВРЕМЕННЫЙ ЭТАПЫ.....	124-129
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Xolmirzaev Nodirjon Nizomjonovich</i> SHAHAR AHOLISINING IJTIMOY MUAMMOLARINING IJTIMOY FALSAFIY TAHLILI ..	130-134
<i>Kenjayeva Dilrabo Rominovna</i> INSONIYAT TARIXI VA DINIY BAG'RIKENGLIK	135-139
<i>Karimov Raxmat Raxmanovich</i> СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МЕЖЦИВИЛИЗАЦИОННОЙ ФИЛОСОФИИ В ЦИФРОВУЮ ЭПОХУ	140-146
<i>Ergashev Urolbek Berkinovich</i> NAZARIY FALSAFANI TASNIFLASHDA AHMAD TOSHKO'PRIZODA YONDASHUVI.....	147-151
<i>Raximdjanova Dilnavoz Sunnat qizi</i> IBN RUSHDNING TAFAKKUR ERKINLIGI HAQIDAGI QARASHLARI.....	152-155
<i>Abdunazarov Lutfillo Mamanovich</i> YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA URBANIZATSIYA JARAYONLARINI RIVOJLANTIRISHNING ZARURATI	156-160
<i>Tangirov Nizom Abduraxmonovich</i> NOOSFERA VA BARQAROR RIVOJLANISH PARADIGMASINING FALSAFIY-METODOLOGIK ASOSLARI	161-166
<i>Yusupova Nargiza Ro'stamovna</i> O'ZBEK ETNOMUSIQASIGA OID TARIXIY MANBA VA MUTAFAKKIRLAR ETNOMUSIQA BORASIDAGI QARASHLARINING FALSAFIY TAHLILI.....	167-172
<i>Xudoykulov Azamat Beshumovich</i> MA'NAVIY BARKAMOL YOSHLAR DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISHDA G'OYAVIY TARBIYANING O'RNI	173-177
<i>Xamdamov Behzod</i> ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR DUNYOQARASHIDA VATANPARVARLIK G'OYALARINING FALSAFIY-TARIXIY ASOSLARI	178-185
<i>Bekchanov Sanjar Ibragimovich</i> “MODERNIZATSIYA” TUSHUNCHASINING IJTIMOY-FALSAFIY MOHIYATI: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA MILLIY KONSEPSIYALAR.....	186-190
<i>Adizov Azim Tolibovich</i> IJTIMOIY KONFRONTATSIYANING TUZILISHI VA DINAMIKASI.....	191-196

<i>Eshmurodov Nabillo</i> GLOBALLASHUV JARAYONIDA SHAXS MA'NAVİYATINING TRANSFORMATSIYASI VA BEGONALASHUV MUAMMOSI	197-201
<i>Yokubov Suxrob Firdavsovi</i> TASAVVUF TA'LIMOTINING G'OYAVIY MANBALARI	202-206
<i>Najimidinova Dilnoza Gulomjonovna</i> GLOBALLASHUV SHAROITIDA O'ZBEK MILLIY OILASINING IJTIMOIY-FALSAFIY MASALALARI	207-210
<i>Otokulov Abror Sobirkulovich</i> JAMIYATDA MA'NAVIY-AXLOQIYLIKNI YUKSALTIRISHDA SHAXS MAS'ULIYATINI OSHIRISH OMILI	211-217

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Maxamadaliyeva Zuxra Baxrom qizi, Adilova Nasiba Raximboy qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA MADANIY METAFORALARNING MOHIYATI	218-222
<i>Xusainova Zilola Yuldashevna, Yangibayeva Surayyo Gulumboyevna</i> DIAXRON KORPUS ALGORITMLARI	223-228
<i>Ruzibayeva Aziza Kahramanovna</i> POLITICAL EXILE AND PERSONAL IDENTITY IN LORD BYRON'S LIFE AND WORK	229-233
<i>Karimova Ozodaxon Avazxon qizi</i> A LINGUO-PRAGMATIC STUDY OF INFORMAL SPEECH IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES: COMPARATIVE ANALYSIS OF COMMUNICATIVE STRATEGIES, SOCIOCULTURAL CONTEXTS, AND PRAGMATIC FUNCTIONS	234-240
<i>Айтмуратова Турсынай Маратовна</i> КОНЦЕПТ «ТРУД» В ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ	241-244
<i>Fayzullayeva Zebuniso Abdukarimovna</i> KONYUNKTIVNING SEMANTIK-PRAGMATIK XUSUSIYATLARI	245-248
<i>Sodikova Vasilakhon, Gavharoy Isroiljon qizi</i> THE ISSUES OF INFORMATION SECURITY AND RELIABILITY IN MODERN JOURNALISM	249-258
<i>Холикова Замира</i> СРАВНИТЕЛЬНО-СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С КОМПОНЕНТОМ-ЗООНИМОМ «СОБАКА» В РУССКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ	259-272

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Турсунова Маликахон Улугбековна</i> СООТНОШЕНИЕ ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ РАНГОВ С КВАЛИФИКАЦИОННЫМИ КЛАССАМИ ДОЛЖНОСТЕЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ЗНАЧЕНИЯ КЛАССОВ И РАНГОВ В ДИПЛОМАТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	273-286
<i>Karaketova Dilnoza Yuldashevna</i> JINOYAT SUBYEKTINI TAVSIFLOVCHI BELGI SIFATIDA RETSIDIV	287-294
<i>Мируктамова Феруза Лутфуллаевна</i> ПРАКТИКА ЗАРУБЕЖНЫХ ГОСУДАРСТВ ПО ЗАЩИТЕ ПРАВ И БЕЗОПАСНОСТИ ДЕТЕЙ ОТ ИНФОРМАЦИОННЫХ УГРОЗ	295-300

<i>Xodjiev Yunus Muxitdinovich</i> MULK HUQUQIDAN VOZ KECHISHNING AYRIM MASALALARI.....	301-309
<i>Akayeva Marapat Abduxalikovna</i> FUQAROLIK HUQUQIDA ASSOSSIZ BOYLIK ORTTIRISH: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBA ...	310-317
<i>Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li</i> ENERGETIKA SEKTORIDA ATROF-MUHITGA TA'SIRNI BAHOLASH TIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING HUQUQIY SHART-SHAROITLARI.....	318-326
<i>Jiyenbayev Baxadir Ospanovich</i> EKOLOGIK AUDITNI HUQUQIY TA'MINLASHGA DOIR HUQUQIY NORMALARNING ILMIY VA NAZARIY MOHIYATI	327-332
<i>Шомуратова Пальмира Комил қизи</i> РЕАЛИЗАЦИЯ ПРИНЦИПА СОСТЯЗАТЕЛЬНОСТИ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ: ПРЕДЕЛЫ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ УСИЛЕНИЯ	333-339
<i>Калдарбеков Асылжан Оспанович</i> РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ И ПРАВОВАЯ ОХРАНА ЗЕМЕЛЬ ЛЕСНОГО ФОНДА: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ОПЫТ КАЗАХСТАНА И УЗБЕКИСТАНА	340-351
<i>Istamova-Fayzullaeva Dilafruz Oybek qizi</i> SOMATIK HUQUQLARNING NAZARIY TALQINI: GERMANIYA VA O'ZBEKISTON TAJRIBASI ASOSIDA QIYOSIY HUQUQIY TAHLIL	352-359
<i>Urakov Djaxongir Rajabovich</i> PROKURATURA ORGANLARINING YOSHLAR O'RTASIDA HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTİKASINI AMALGA OSHIRISH BORASIDA HAMKORLIK FAOLIYATI	360-365
<i>Байтурова Ауда Набиевна</i> СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	366-373
<i>Xushvaqtov O'tkir Temirovich</i> VOYAGA YETMAGANLAR JINOYATCHILIGI TUSHUNCHASI NAZARIY VA QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI	374-382
<i>Mustafaqulov Dilshod Salomovich</i> NORMA IJODKORLIGI JARAYONIDA QONUNIYLIK PRINSIPI	383-389
<i>Nomazov Ixtiyor Ismailovich</i> ISBOT QILISH ELEMENTI SIFATIDA KO'RSATUVLARNI OLDINDAN MUSTAHKAMLAB QO'YISH	390-394
<i>Xoliqnazarov Farhod Bozor o'g'li</i> INTELLEKTUAL MULK HUQUQINI JINOIY-HUQUQIY HIMOYA QILISH MASALALARI ...	395-399
<i>Normuratov Aktam Tulaboy o'g'li</i> OLIIY TA'LIM TIZIMIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI JALB QILISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	400-403
<i>Шомахсудов Шоакрам Шомуратович, Парахатова Шахноза Ерназаровна</i> ОСОБЕННОСТИ ПОЛУЧЕНИЯ ОБРАЗЦОВ ДЛЯ КОМПЬЮТЕРНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ ПРИ РАССЛЕДОВАНИИ КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЙ	404-411
<i>Rasulov Baxtiyor Shavkatovich</i> O'ZBEKISTONDA ATMOSFERA HAVOSINI MUHOFAZA QILISH VA EKOLOGIK NAZORATNI KUCHALTIRISH MASALALARI.....	412-418

<i>Javlijeva Gullola Abdurahim qizi</i> IJARA MEHNATI — NOTIPIK MEHNAT MUNOSABATLARINING SHAKLI SIFATIDA.....	419-425
<i>Babaeva Irodakhon Erkinjon qizi</i> ISSUES OF IMPLEMENTING INTERNATIONAL LEGAL NORMS IN THE FIELD OF CLIMATE CHANGE INTO THE NATIONAL LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	426-434
<i>Ядгаров Шахрух</i> ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРИРОДА ШАНХАЙСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ СОТРУДНИЧЕСТВА КАК СУБЪЕКТА МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА.....	435-439
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Baratov Jo'raqo'zi Shukurjon o'g'li</i> FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA BO'LAJAK MUHANDISLARNING FIZIKA FANIDAN NOSTANDART TOPSHIRIQLARNI BAJARISH ORQALI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH.....	440-446
<i>Ismaylov Azerbay Saparniyazovich</i> SUN'IY INTELLEKTNING TA'LIMDAGI O'RNI.....	447-451
<i>Xolmirzayeva Gulbahor Baxodirovna</i> MAKTABGACHA TA'LIMDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARNI MILLIY MODEL BILAN UYG'UNLASHTIRISH MEXANIZMLARI.....	452-457
<i>Raximova Lolaxon Abduraximovna</i> TALABALARNING KLINIK QAROR QABUL QILISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA BIOFIZIK DIAGNOSTIKA TEXNOLOGIYALARINI INTEGRATIV O'QITISH METODIKASI.....	458-462
<i>Toshmamatova Munisa Toshmamatovna</i> UMUMTA'LIM FANLARIDAN DARS SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING MAVJUD HOLATI TAHLILI.....	463-466
<i>Raximdjanova Malikaxon Gapurdjanovna, Baybabayeva Shoiraxon Ismatovna</i> INTERCULTURAL COMPETENCE AND REFLECTIVE LEARNING IN GLOBALIZED HIGHER EDUCATION: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS.....	467-473

Received: 1 December 2025
Accepted: 15 December 2025
Published: 30 December 2025

Article / Original Paper

PRELIMINARY SECURING OF TESTIMONY AND ITS ROLE IN THE MECHANISM OF PROOF

Nomazov Ikhtiyor Ismailovich

Tashkent State University of Law

Independent Researcher

E-mail: ixtiyornomazov78@gmail.com

Abstract. This article offers a comprehensive analysis of the place and significance of this institute within procedural law. The main focus is on investigating the legal mechanisms aimed at ensuring the authenticity, immutability, and integrity of evidence under the existing threat of its loss (for example, in the event of witnesses' illness or the rapid volatility of evidentiary information). The article examines the procedural grounds, subjects, and implementation procedure for the preliminary securing of testimony in civil, economic, or administrative proceedings, as well as the legal force of the obtained evidence in subsequent judicial review. The research results substantiate the decisive role of this institute in ensuring fair justice and strengthening the legal protection of the parties.

Keywords: Conditions of proof, criminal process, proving, evidence, procedural form, legality, human rights, admissibility of evidence, reliability of evidence, relevance of evidence, collection of evidence.

ISBOT QILISH ELEMENTI SIFATIDA KO'RSATUVLARNI OLDINDAN MUSTAHKAMLAB QO'YISH

Nomazov Ixtiyor Ismailovich

Toshkent davlat yuridik universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Maqola mazkur institutning protsessual huquqdagi o'рни va ahamiyatini kompleks tahlil qiladi. Asosiy e'tibor, dalillarning yo'qolish xavfi mavjud bo'lgan (masalan, guvohlarning kasalligi yoki dalillarning tez o'zgaruvchanligi) sharoitlarda, ularning haqiqiylikini, o'zgarmasligini va butunligini ta'minlashga qaratilgan huquqiy mexanizmlarni o'rganishga qaratilgan. Maqolada fuqarolik, iqtisodiy yoki ma'muriy sud ishlarini yuritishda ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlashning protsessual asoslari, subyektlari, amalga oshirish tartibi hamda olingan dalillarning keyingi sud muhokamasidagi yuridik kuchi ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari ushbu institutning adolatli sudlovni ta'minlash va tomonlarning huquqiy himoyasini kuchaytirishdagi hal qiluvchi rolini asoslaydi.

Kalit so'zlar: isbot qilish shartlari, jinoyat protsessi, isbot qilish, dalillar, protsessual shakl, qonuniylik, inson huquqlari, dalillarning maqbulligi, dalillarning ishonchliligi, dalillarning aloqadorligi, dalillarni to'plash.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI11Y2025N55>

O'zbekiston Respublikasining jinoyat-protsessual qonunchiligiga kiritilgan "ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlab qo'yish" instituti (deponirovka) sud-tergov faoliyatini takomillashtirish, shaxslarning huquq va erkinliklarini himoya qilishga qaratilgan muhim islohotlardan biridir.

Ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlab qo'yish instituti, O'zbekiston Respublikasining jinoyat-protsessual qonunchiligidagi yangi va muhim bir institut sifatida o'rin olgan. U sud-tergov faoliyatini takomillashtirishga, isbotlash jarayonini soddalashtirishga va shaxslarning

huquq va erkinliklarini himoya qilishga xizmat qiladi. Bu institutning protsessual zaruriyati va yuridik tabiati, uning dalillarning ishonchliligini ta'minlash, sud-tergov jarayonining samaradorligini oshirish va shaxslarning huquq va erkinliklarini himoya qilishga qaratilganligini ko'rsatadi.

Ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlash instituti jinoyat protsessida muhim ahamiyatga ega bo'lib, dalillarni saqlab qolish, ularning buzilishi yoki yo'qotilishining oldini olish, sud jarayonini tezlashtirish va adolatli sudlovni ta'minlashga xizmat qiladi. U protsessual harakat va dalil manbai sifatida qonun bilan belgilangan tartibda amalga oshiriladi.

Isbot qilish jarayonida fuqarolarning huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilish (JPK 88-modda) va dalillarning maqbul emasligi (JPK 95¹-modda) kabi umumiy shartlarning mavjudligi, ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlab qo'yish bo'yicha aniq qoidalar bilan birga, inson huquqlarini himoya qilishga ko'p bosqichli yondashuvni ko'rsatadi. Bu shuni anglatadiki, hatto ko'rsatuv oldindan mustahkamlab qo'yilgan bo'lsa ham, uning maqbulligi va to'plash jarayoni keyinchalik muhokama qilinishi mumkin. JPKning 88-moddasi va 95¹-moddasi dalillarning umumiy tamoyillarini belgilaydi. Ularning oldindan mustahkamlab qo'yilgan ko'rsatuvlarga nisbatan qo'llanilishi shuni anglatadiki, ko'rsatuvni dastlabki mustahkamlash jarayoni 12¹-bobga muvofiq bo'lsa ham, ushbu ko'rsatuvning mazmuni va olish usuli dalillarning umumiy qoidalari doirasida tekshirilishi mumkin.

Ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlab qo'yish, jinoyat ishida dalillarning ishonchliligini ta'minlashga xizmat qiladi. Agar guvoh yoki jabrlanuvchi og'ir kasallik yoki uzoq muddatga chet elga chiqish zarurati tufayli keyinchalik so'roq qilina olmasa, ularning oldindan berilgan ko'rsatuvlari ishda dalil sifatida qabul qilinadi. Bu institut, sud-tergov jarayonini samarali va tezkor o'tkazishga yordam beradi. Oldindan mustahkamlangan ko'rsatuvlar, sud muhokamasida ishni tez va aniq ko'rib chiqish imkonini yaratadi.

Ch. Kenjetayev isbotlash borasida ko'rsatuvlarni mustahkamlab qo'yish haqida shunday deydi: "Ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlash masalasi sud tomonidan ko'rib chiqiladi va yakuniy baholangan deb hisoblanadi" [1].

Ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlash tergov organi yoki sud tomonidan amalga oshiriladigan protsessual harakat bo'lib, u qonunda belgilangan tartibda amalga oshirilishi shart. Sud, prokurorning iltimosi asosida, guvoh yoki jabrlanuvchining ko'rsatuvlarini oldindan so'roq qilishni sud tartibida o'tkazadi.

Mazkur institutning joriy etilishi, jinoyat protsessda isbotlash jarayonini soddalashtirishga, dalillarni to'plash va mustahkamlashga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, sudning ishni tez va samarali ko'rib chiqishiga imkoniyat yaratadi. Bu o'z navbatida, oldindan mustahkamlangan ko'rsatuvlar jinoyat ishi bo'yicha dalil manbai hisoblanadi. Ular sud tomonidan boshqa dalillar bilan birgalikda baholanadi va ish bo'yicha haqiqatni aniqlashda muhim rol o'ynaydi.

Ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlash instituti jinoyat protsessida muhim ahamiyatga ega bo'lib, dalillarni saqlab qolish, ularning buzilishi yoki yo'qotilishining oldini olish, sud jarayonini tezlashtirish va adolatli sudlovni ta'minlashga xizmat qiladi. U protsessual harakat va dalil manbai sifatida qonun bilan belgilangan tartibda amalga oshiriladi.

Ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlab qo'yishning zaruriyati jinoyat-protsessual qonunchilik uchun juda muhim. Asosan bu masalalar soddalashtirilgan tartibda ish yuritishni maqsad qilib olgan, deyish mumkin. S. Kuzminning fikricha, "ko'rsatuvlarni oldindan

mustahkamlashning zaruriy elementlariga to'xtaladigan bo'lsak, protsessual muddatlarga rioya etish, guvoh yoki jabrlanuvchining sog'lig'iga g'amxo'rlik qilish, qayta so'roqlarni oldini olish, taraflarning kolliziyalarini oldini olish, xavfsizlikni ta'minlashni qamrab oladi" [2] deydi. Xotira vaqt o'tishi bilan xiralashishi tabiiy jarayondir. Shu sababli ham voqelik aslida qanday bo'lgan bo'lsa, imkon qadar sud tartibida ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlash dalilning maqbulligini, ishonchliligini ta'minlaydi.

I. Kondratning ilmiy nazariyasida "guvoh voqeani eslab qolishga qanchalik harakat qilmasin, vaqt o'tgan sayin tafsilotlar unutilishi yoki buzilib eslanishi mumkin" [3], degan qarashlarni ilgari suradi. Oldindan mustahkamlash voqea sodir bo'lgan paytga yaqin olingan ko'rsatuvlarni qayd etib olish imkonini beradi, bu esa ularning aniqligi va ishonchliligini oshiradi. Bu esa isbotlash uchun muhim ahamiyatga ega.

S. Shestakovaning qarashlariga muvofiq, "guvohning sog'lig'i yoki psixologik holati sud majlisiga kelgan vaqtda dastlabki holatidan farq qilishi mumkin [4]. Masalan, u qo'rquv, stress yoki kasallik tufayli o'z ko'rsatuvlarini to'liq va aniq bayon qila olmasligi mumkin. Oldindan mustahkamlash bunday holatlarda dastlabki, nisbatan barqaror holatdagi ko'rsatuvlarni saqlab qolishga yordam beradi. Isbotlashning protsessual va kriminalistik jihatlarini qamrab oladi.

Guvoh, jabrlanuvchi (fuqaroviy da'vogar) sud majlisiga kela olmasligining turli sabablari bo'lishi mumkin:

- boshqa joyga ko'chib ketish;
- chet elga chiqib ketish;
- og'ir kasallik uchun xorijga davolanishga ketish;
- vafot etish ehtimoli ham mavjud.

Oldindan mustahkamlangan ko'rsatuvlar bunday holatlarda sud uchun yagona ishonchli dalil manbai bo'lib qolishi mumkinligini nazardan chetda qoldirmaslik lozim. Shu sababli odatda ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlab qo'yish sud-tergov amaliyoti uchun bir qator kelib chiqishi mumkin bo'lgan real muammoli voqelikni oldini oladi.

Agar muhim guvohlarning ko'rsatuvlari tergov bosqichida qonuniy tartibda mustahkamlangan bo'lsa, sud majlisida ularni to'liq qayta so'roq qilish zarurati kamayadi. Sud faqatgina oldindan berilgan ko'rsatuvlarni tasdiqlash yoki ularga aniqlik kiritish uchun qisqa savollar berishi mumkin. Bu sudning vaqtini sezilarli darajada tejaydi va ishning tezroq ko'rib chiqilishiga imkon beradi. Qo'shimcha tarzda shuni ham aytish kerakki, oldindan mustahkamlangan ko'rsatuvlarning mavjudligi taraflar o'rtasida dalillarning mazmuni bo'yicha kelib chiqadigan bahslarni kamaytirishi mumkin. Chunki ko'rsatuvlar protsessual tartibda qayd etilgan va barcha taraflar uchun ma'lum bo'ladi. Ya'ni kichik bir sud majlisida mazkur masalalar tekshiriladi va baholanadi. Mazkur protsessual tartibda ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlash jarayoni qonunda belgilangan kafolatlar asosida amalga oshirilishi lozim. Masalan, himoyachining (advokat)ning ishtiroki ta'minlanadi, guvohga o'z huquqlari tushuntiriladi va unga savollar berish imkoniyati yaratiladi. Ushbu sud majlisi barcha taraflar uchun ochiq bo'ladi. Protsessual nuqtai nazardan, ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlashning yuridik tabiati – bu qonunda belgilangan tartibda amalga oshiriladigan mustaqil protsessual harakatdir. U tergov organi yoki sudning tashabbusi bilan, zarurat tug'ilganda va qonunda ko'rsatilgan asoslar mavjud bo'lganda amalga oshiriladi. Bu harakatning asosiy maqsadi – kelajakda ushbu dalildan foydalanish imkoniyatini ta'minlashdir. Shuni ta'kidlash lozimki, oldindan mustahkamlangan ko'rsatuvlarning mavjudligi sudni ushbu guvoh, jabrlanuvchini,

fuqaroviy da'vogarni sud majlisiga chaqirish majburiyatidan to'liq ozod qilmaydi. Agar sud zarur deb topsa, u protsess ishtirokchilarini sudga chaqirib, uning ko'rsatuvlariga aniqlik kiritishi yoki qo'shimcha savollar berishi mumkin. Biroq, mazkur ishtirokchilarning sudga kela olmasligi holatida oldindan mustahkamlangan ko'rsatuvlar muhim dalil sifatida sud hukmining asosi bo'lishi mumkin.

Zamonaviy huquq tizimlarida ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlash instituti doimiy ravishda rivojlanib bormoqda. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi videokonferensaloqa orqali ko'rsatuvlarni mustahkamlash kabi yangi imkoniyatlarni yaratmoqda.

Oldindan mustahkamlangan ko'rsatuvlar jinoyat ishi bo'yicha boshqa dalillar (ashyoviy dalillar, ekspert xulosalari, tergov bayonnomalari va b.) qatorida muhim dalil manbai hisoblanadi. Ular sud tomonidan ish bo'yicha haqiqatni aniqlash va aybdorlik yoki aybsizlik to'g'risida qaror qabul qilishda e'tiborga olinadi.

Masalan, oldindan mustahkamlangan ko'rsatuvlar ishdagi boshqa dalillar bilan solishtirilib, ularning haqqoniyligini tasdiqlashi yoki rad etishi mumkin.

Yana bir misol, guvohning oldindan bergan ko'rsatuvi ashyoviy dalillar bilan mos kelsa, bu dalillarning ishonchliligini oshiradi. Aksincha, mos kelmaslik holatida esa qo'shimcha tekshiruvlar o'tkazish zarurati tug'iladi. Sud ish bo'yicha qaror qabul qilishda o'zining ichki ishonchiga asoslanadi. Oldindan qonuniy tartibda mustahkamlangan va ishonchli deb topilgan ko'rsatuvlar sudning ichki ishonchini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi [5].

Ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlashda barcha taraflarning ish bo'yicha muhim dalillar bilan tanishishi, ularning ishtirokida sud majlisining ta'minlanishi odil sudlovning muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlash jarayoni qonunda belgilangan tartibda, barcha manfaatdor taraflarning ishtirokida (ayblanuvchi, himoyachi, jabrlanuvchi vakili) amalga oshirilishi mumkin. Bu esa ularning huquqlarini ta'minlaydi va dalillarning xolisona qayd etilishiga xizmat qiladi, isbotlash jarayonining adolatli bo'lishiga yordam beradi [6].

Ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlash ilg'or xorijiy davlatlarning olimlari tomonidan ko'p o'rganilayotgan tadqiqot mavzusi bo'lib bormoqda [7]. Virtual muhitda kiberjinoyatlar sonining ortishi va ularning ma'lum bir muddat mobaynida virtual olamdan g'oyib bo'lishi keng urf olmoqda. Kiberjinoyatlar va raqamli izlarning ko'payishi sharoitida ko'rsatuvlarni oldindan mustahkamlash nafaqat an'anaviy guvohlarning bayonotlarini saqlab qolish, balki raqamli dalillar bilan bog'liq ko'rsatuvlarni ham vaqtida qayd etish va ularning qonuniyligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Кенжетаев Ч. Д. Особенности депонирования показаний в уголовном процессе Республики Казахстан //Вестник Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан. – 2016. – №. 2 (43). – С. 43-46.
2. Кузьмин С. С. Юридический анализ объекта и объективной стороны принуждения к даче показаний //Эпомен. – 2020. – №. 41. – С. 331-342.
3. Александров Р. А., Кондрат И. Н., Ретунская Т. П. Предварительное и судебное следствие в России: проблемы соотношения //Правовое поле современной экономики. – 2012. – №. 8. – С. 134-140.
4. Шестакова С. Д., Иманалиева У. Э. Депонирование показаний потерпевшего и свидетеля в уголовном процессе Кыргызской Республики //Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России. – 2022. – №. 1 (93). – С. 176-182.

5. Канафин Д.К. Совершенствование правового статуса адвоката в свете разработки проекта Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан // Реформирование уголовного процесса Республики Казахстан: материалы Петербургского исследования правовой политики. Алматы, 2024.
6. Караганова Т.Н. Судебное следствие в уголовном процессе Российской Федерации: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. М., 2008.
7. Зинченко И.А., Попов А.А. Структура уголовно-процессуального института депонирования показаний, цель и основания его применения // Библиотека криминалистика. Научный журнал. 2015. 1 (18)

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/11 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).